

FIGURINDIALOGEN

WWW.FIGURINE-DIALOGUE.COM

INFO@FIGURINE-DIALOGUE.COM

SKÖRT • PORSLIN
ÅR

Hic gelidi fontes, hic mollia prata,
Lycori, hic nemus; hic ipso tecum
consumere aevo.

Kära Lycoris, här är källorna svala
och ängarna mjuka, här finns en lund
och här vill jag tillbringa resten
av mitt liv tillsammans med dig.

Ur Vergilius, *Bucolica*, tionde sången.

*Ludunt, tristantur, delectat fistula cantu,
Pectora sed lædit mollia blandus amor.*
Sac. Cas. Maj.

N° 234.

Innehållsförteckning

Förord 8

Porslin är skört 9

Tankar 14

Ruth Claxton 22

Håkan Lindgren 26

Redaktör: Päivi Ernkvist

Texter: Päivi och Anders Ernkvist

Foto: Päivi Ernkvist, Håkan Lindgren sid 28–29

Grafisk Form: Lisa Olausson

info@figurine-dialogue.com

**Projektet har genomförts med stöd av Konstnärsnämnden
och Helge Ax:son Johnsons stiftelse.**

 KONSTNÄRSNÄMNDEN

Tack till William Jewson

Figurindialogen

Jag har under hela 2009 arbetat med projektet *Figurinen – en berättelse, tradition och förnyelse*. Det har bl.a. inneburit ingående studiebesök på Manufacture de Sèvres, Paris, Porzellan Manufaktur Nymphenburg, München och Royal Tichelaar, Makkum, (NL) och deras arkiv.

Figurinen är rokokons blomma som snabbt förvandlas till schablon. Med utställningen *Figurinens kropp. De-figuration* på Crystal Contemporary Art i Stockholm vill jag visa på förnyelsen och figurinens aktualitet i dag med konstnärerna Ruth Claxton och Håkan Lindgren.

Päivi Ernkvist, Stockholm 2010

Porslin är skört

Figurinen och tiden. Jag skall här försöka skissa upp en mental karta över figurinen, dess mångfald och gränser som den rullar upp sig inför mina slutna och något trevande ögon. Det är med korta satser, punktformiga toner och många varierande nedslag (högst subjektiva) som jag försöker ringa in ett fenomen som genom sina tusen sammanhang undandrar sig färdiga definitioner.

I dag. Figurinen som överdådig lyxprodukt har i dagsläget tappat något av sitt forna prestigevärde. Det kan ha att göra med att figurinen är en traditionsmedveten varelse som i sina exklusivare sammanhang riktar sig till en förmögen och kulturmedveten publik med perspektiv över århundradena. Med åren har denna intresserade och bildade samtalspartner successivt tystnat.

På de stora internationella auktionerna spelar porslinet inte längre den roll som det hade på sjuttio- och långt in på nittioalet då samlingar av Rothschild, Lehmann, Meinertzhagen, Nyffeler, Kramarsky och Nettle auktionerades ut. Porslinets unika position inom samlarvärlden har ersatts av nyktrare attityder och nu ropas det ut tillsammans med möbler och annat konsthantverk.

Men de historiska prestigeobjekten står sig fortfarande som det gamla Meissenporslinet. I juni 2005 såldes på Christie's ett hägerpar i naturstorlek som modellerats av J.J. Kaendler år 1730 på uppdrag av August den starke för 5,6 miljoner euro. En annan Kaendlerfigurin *Den hälsande Harlekinen* från Commedia del Arte-serien gick år 2007 för 650 000 euro. Figuriner från andra manufakturer som Füssen, Höchst,

Nymphenburg och Frankenthal ligger nu för det mesta under 10 000 euro. Undantag är de sällsynta Bustellifigurinerna från Nymphenburg.

Frankenthalgruppen *Flöjtundervisningen* av F. Boucher ropades hem för 74 000 pund men den är också något av det yppersta inom figurintillverkningen.

En kort tillbakablick. Ordet ›figurin‹ kommer ursprungligen från italienskan. ›Figura‹ betyder bild, form, figur. ›Figurino‹ är diminutiv och innebär en liten form, figur. Små bilder av människor och djur har givetvis tillverkats över hela världen i skilda material och i alla tider av människan. I Europa förknippas figurinen med porslinskonsten som den växer fram vid manufakturen i Meissen strax utanför Dresden på 1730-talet där man lyckats analysera fram det importerade kinesiska porslinets hemligheter och skapa en egen produktion. Vi befinner oss i rokokons blomstringstid och det innebär en intensiv assimilation och inkorporering av raffinemang och förebilder som hämtats från handelskontakterna med Kina och Japan. Men i stället för drakar och ostasiatiska mönster applicerades med förkärlek det europeiska kulturarvet på den inhemskt producerade figurinen med scener från grekisk och romersk mytologi etc. Porslinsskulpturerna smyckades med musikanter, kärlekspar, herdar, fauner och djur från en gyllene tidsålder där tiden inte fräter sönder idyllens lycka. Men även vardagliga scener var mycket populära, trädgårdsarbetare, vinskörd, hemmavana eller exotiska djur. Figurinens lätthet och elegans blir ett signum för det vi menar med begreppet rokoko och de intima porslinsfigurerna som tillverkades i ateljéerna i Meissen blev snabbt förebilder för keramikfabrikerna i hela Europa. Som i Bellmans epistlar återskapas man en teatralisk antik idyll, en medvetet fager dröm men med allvarliga undertoner. Mytologins tidlösa värld återuppstår där

människor och gudar lever tillsammans i ett harmoniskt helt, ett kosmos där allt har sin givna plats från stjärnhimlens dolda musik och formationer till herdens enkla göromål som bestäms av årstidernas förvandlingar. I denna längtan efter det omöjliga låter sig figurinen också inspireras av de mångfaldiga motiven som vi återfinner inom det samtida måleriet. Även poesi och litteratur har sin givna påverkan i det allmänna kulturklimatet. Den handmålade skulpturen är ett lockrop, en intim teater, som endast låter sig förverkligas som konstobjekt, en vacker musik som är anpassad för ögonblickets krav. För den bildade samtida eliten uppfattas den som en taktil och ljuv falskhet som väcker beundran och fyller sin givna roll i det kultiverade samtalet. Figurinen är en fysisk motsvarighet till det sociala livets artighetsfraser, bugningar och smickrande kommentarer och fyller samtidigt kravet på bildning och finess som den galanta miljön förutsätter. Figurinen är det kreativa och nyskapande uttrycket för en epok redan förfinad konst och som står inför sitt abrupta slut.

Men tiderna förändras och figurinen tvingas leva vidare som ädel kopieringskonst och når aldrig mer upp till sin tidiga fantasi och jublande frihet som den gav uttryck åt före Franska revolutionen. Sjuttonhundratalet var den sista epok då gudarna svävar på molnen som sensuella och lockande varelser som i Tiepolos målningar. Andra krafter och andra nyktrare föreställningar tog över.

Marknadens mekanismer ombesörjde en figurin för oss alla; handmålat och gnistrande vitt porslin för rika samlare, storskalig, bred industriproduktion för mindre bemedlade.

Som barn har vi alla varit förundrade och förälskade i porslinshunden där uppe på fönsterbrädet.

Tankar

Figurinen är en tidig gränsöverskridare som samtidigt rymmer hantverkaren, skulptören, poeten, bildmålaren och som slutligen utmynnar i en fabriksproduktion. Den är resultatet av många händer och processer och ofta sedd över axeln precis som konsthantverket. Kvalitetsnivåerna svindlande.

Vit och oskuldsfull som Eros.

Figurinens många beröringspunkter med poesin som nedan:

»Porslin, mängder av porslin har man krossat här, små porslinsfigurer, vaser och serviser i vitt Meissenguld,«

»Se på steglitsan som pickar i sig blåa druvor från vinklasen i frukt-korgen, man kan nästan höra hur den kvittrar.«

»...en hel värld i det lilla. På plats är falkenerare, vinbönder, nymfer som blåser i musselnäckor, knubbiga erosänglar med grod-ansikten, svan- och sjöhästryttare, grupper av herdar, vackra jungfrur som arbetar i trädgården, fabeldjur, allt i sköraste porslin.«

(Fritt från: Durs Grünbein, *Porzellan*
Poem vom Untergang meiner
Stadt)

Figurinen kommer oss nära som en belevad och insmickrande ficktjuv på semesterorten. Vi värjer oss och avvisar all kontakt eller faller till föga för hans bedrägliga charm och blir bestulna på oss själva för en förtrollad verklighet. Det kostar att vakna upp.

Figurinen, en sammansmältning av poesi och skulptur, frusen tid, porslin.

Figurinen är den sociala lögnens ethos.

Figurinen är en Wunderkammer för vuxna barnaögon, en bukolisk miniatyrvärld som smeker hand och blick.

En tonlös dikt utan diktarjag. Vår förtrollning sker i tystnad, förundran.

I det paradisiska landskapet är den erotiska upplevelsen flyktig och lätt, utan komplikationer.

Figurinen gjuter det idealiserade ögonblicket i porslin.

Figurinen är utopin på vardagsrummets fönsterhylla.

Figurinen närmar sig fabeln men utan all sarkasm.

Ingen skam i idyllens värld,
kärlekens fullbordan är självklar.
Hela naturen är uppfylld av herdens
flöjttoner.

Fåglarna sjunger, bina surrar.

Kärlekens bockfot. I idyllens värld
finns också orosmoment. Den vilande
satyren spelar lugnt på sin flöjt i
middagsvärmen. Väntan.

Figurinen delar det holländska
måleriets passion för vardagen och
det vardagsnära, fastän med söta
färger, gulligare.

Figurinen är en slags godsak, en
belönare och uppfostrare i de sociala
rollernas nödvändighet för att inte
säga skönhet.

Den är sällan långt borta från
matbordet och dess konversation.

Människan är i centrum inte
meningen med världen.

Det sociala rollspelet fortsätter
även då figurinen gestaltar djur
som tuppar, hjortar, apor, fåglar,
sköldpaddor, etc.

All konst med anspråk tvingar
oss hårdhänt till reflexion. Här är
figurinen ytterst anspråkslös och
trevar sig fram.

Figurinen är en historia i hur en
exklusiv vara med orientaliskt
ursprung, mytologi, mönster, teknik
importeras och sedan förvandlas till

en genuint europeisk produkt.
Det europeiska kulturarvet
tillsammans med marknadens
mekanismer utplånar hårdhänt
figurinens långväga ursprung.

Figurinen är en snäcka hämtad
ur havet där man kan höra röster
från långt, långt borta, Virgilius,
Ovidius, Sapho, Kalimachos,
Theokritos.

Det nyvaknade intresset för
figurinen har säkert sin grund
i ett krismedvetande. Vi behöver
en plats att stå på när allt flyter.
I figurinen är vi samtida med 1700-
talet, antikens Rom, Vergilius och
Arkadien.

Tiden fångad i sitt ögonblick. Här
överträffar figurinen skulpturen.
Lerans rörlighet kontra stenens
majestät.

Porslinets upphov i Meissen utanför
Dresden, porslin vitt och skört.

Pompeji glas, Dresden porslin.

Figurinen lever högt på sin
citatteknik och utan större
självständighet. Den är skulptur,
måleri, teater, litteratur och alltid
lillebror. Men den formar sig i ett
material som är lyx. Figurinens
diamant är lyx. Skinande porslin.

Citaten är inte knyck utan som
Mandelstam säger, cikador som
sjunger, andlös närvaro som för
sången framåt i tiden.

De långsamma minutiösa arbetsprocesserna i Nyphenburg. Hantverk och personlig prägel i alla moment under hela den långa vägen från lera till färdig produkt. Här är tid inte pengar annat än i den individuella koncentrationen och penseldragets ögonblicksprecision.

Figurinen är nästan alltid en berättelse men idag utan mod till vår tids sammanhang och utopier.

Möjligheterna borde vara oändliga i detta vita, flexibla material.

Den dova omedvetna bakgrunds-tonen är förgängligheten.

Figurinens iscensättning är lätt som tiden, ögonblicket.

Kärlekens korta ögonblick besegrar tiden.

Melankolins oundviklighet.

Den idylliserade världens sårbarhet, porslinets skörhet är poesins.

Vad vet figurinen om Vergilius? Säkert inte mycket men han är ändå där.

Figurinen har inget av distansens patos, skulpturens stränghet. Den är tvärtom intim, ofta lätt frivol och förför oss genom närhet.

Figurinen är hedonistisk och hyllar naturen. Falsk natur och sann teater.

Lögn och smicker har sin givna roll i livets teater.

För både fabeln och figurinen är tiden en menuett.

Människorna känner verklighetens villkor alltför väl. Därför denna skönhet, därför detta ljuva önsketänkande i vitt porslin.

Ett besök på Ruth Claxtons utställning *Lands End*

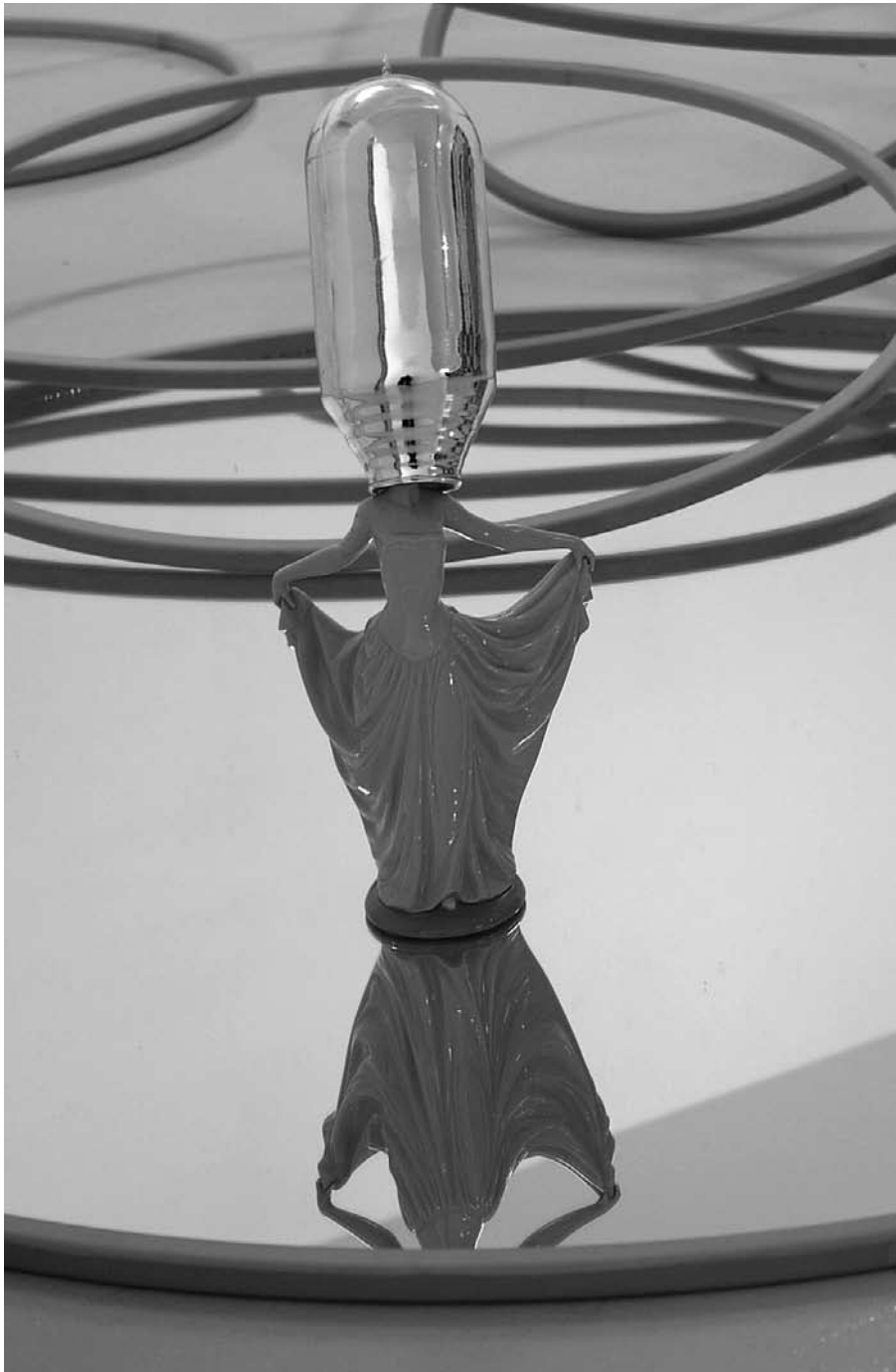
Det är nästan en chockerande upplevelse när man träder in i utställningsrummet och befinner sig mitt i en tredimensionell berättelse som skapats genom metallband i virvlande rörelser, porslinsfigurer i olika scener, speglar som fångar ljuset och rummets dimensioner, allt i olika höjder och trappsteg. I centrum av konstruktionen eller någonstans i periferin befinner sig en figurin som omedelbart drar till sig uppmärksamheten. Det kan vara en prinsessa, ett kärlekspar eller en söt fågel i ready-made som återbrukats och deformerats för att berättelsen skall kunna ta sin början. Claxtons figuriner tillförs externa attribut som gör dem absurda, ofta med humor. Den invanda betydelsen, klichéer nedmonteras. Runda speglar öppnar för en ospecificerad, generell mening, reflexer. Det sista ordet blir aldrig sagt. Abstraktionens enormt fysiska påtaglighet, tankens former, kedjor, strukturer formligen gjuts in i rummet. Spegelarna är tanken, ordet, bildens ekon. De små figurinerna i nätet av former tillförs som mänskliga känslainstrument, lyhörda småfåglar i skogen som fångar upp hela det konstruerade landskapets tyngd och böljande former i korta artegna skalor.

Claxtons figuriner är maskerade figuriner, figurinernas Venedig, men som just i sin förklädnad *är* figurin och som radikalt betonar genrens begränsningar. Under de vackra slöjorna framstår de i hela sin banalitet och utsökt dåliga smak, explosioner som medverkar till att förverkliga konstverkets totala suveränitet. De är gränden som möter havets horisont.

Till frågan om valet av titeln *Lands End* svarar Ruth Claxton;

»I like the idea that it can be a statement of fact: if you take the apostrophe away, it becomes ›Lands End‹, a kind of border, where one thing finishes and something else starts – like an abstract extremity, rather than a geographical place.«

Ruth Claxton, f. 1971, bor och arbetar i Birmingham.
The touring solo exhibition *Lands End* (2008–2009) opened at the Ikon Gallery in Birmingham, before travelling to the Oriel Gallery in Wales, Spike Island in Bristol, The Grundy Gallery, Blackpool and Faye Fleming & Partner in Geneva.
www.ruthclaxton.com

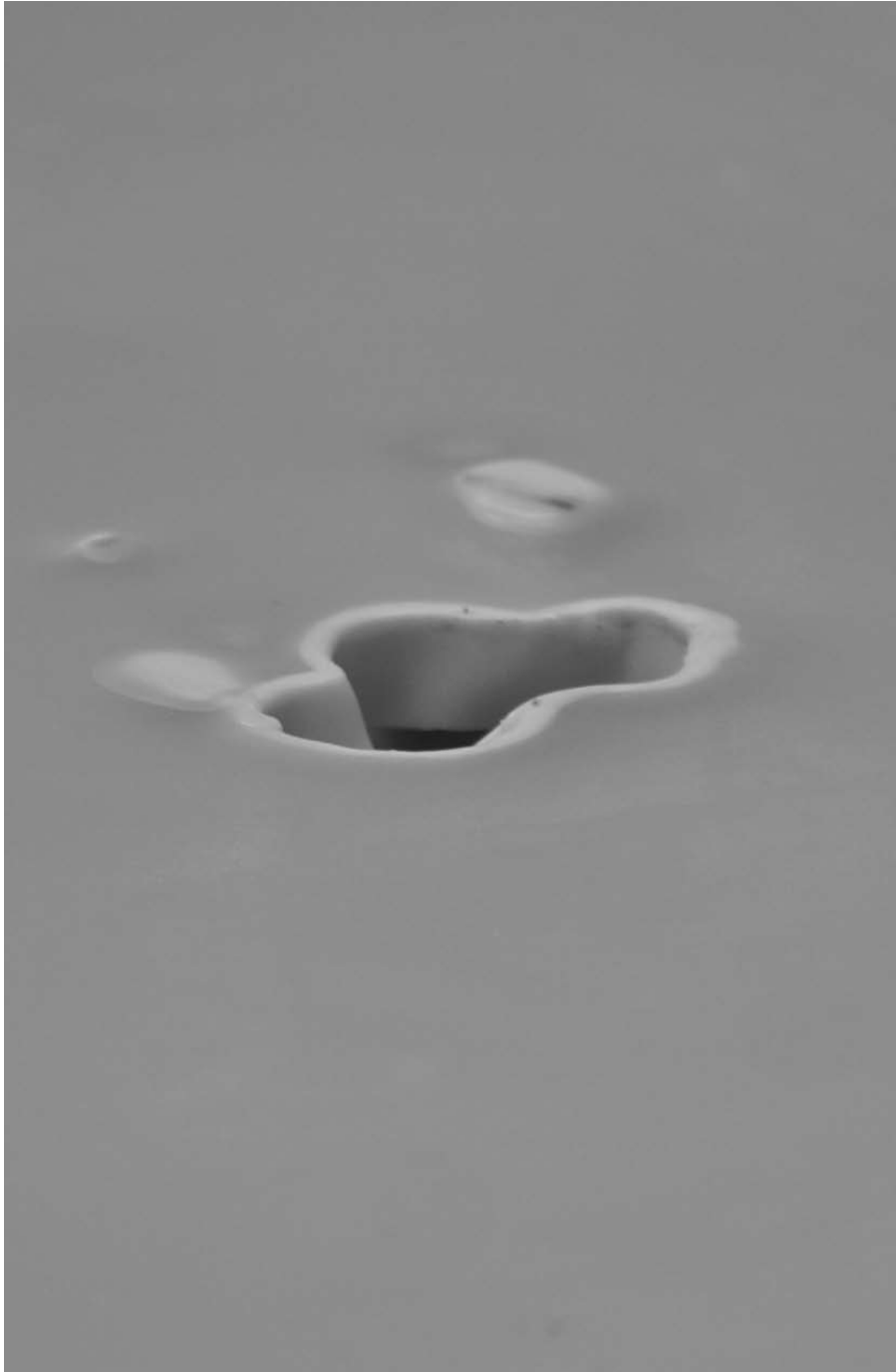
Ett samtal med Håkan Lindgren

- PE Figurinen har en lång tradition bakom sig. Flera kontinenter, många århundraden. Den är följaktligen mångfald och fulländning i sina formella uttryck. I dina arbeten tar du inte utgångspunkten i utanverket, den synliga raffinerade elegansen utan istället utgår du från figurinens inre, tomrummet, håligheterna, det som är emellan. På vilket sätt och varför låter du dig inspireras av detta?
- HL Det är intressant hur saker blir till, det som sker i arbetsprocessen. Jag har jobbat med ihåliga objekt generellt, som brons- och aluminiumskulpturer. Tanken slog mig att i samma stund som ytan skapas tillkommer hålrummet, som en biverkan av processen. Det greppbara och tomrummet blir till på en och samma gång.
- PE Tomrummet är ett tungt begrepp inom både kinesiskt och indiskt tänkande. Hur ser du då på tidsaxeln dvs. utvecklingen av former och dess metamorfoser?
- HL Jag har till en början utgått från en västerländsk filosofi. Min roll i sammanhanget är att vara konstnär och jag har på ett fritt sätt använt och tolkat de olika filosofiska begreppen. Mitt konstnärskap fungerar på det sättet, att jag tar mig en viss frihet och liksom gör collage av de teoretiska utgångspunkterna. Resonemangen kan ibland uppfattas som ogenomtänkta eller ologiska. Jag ser inte det som ett problem då jag i första hand ska göra intressanta saker och är inte rädd för att provocera. Jag har under en längre tid varit influerad av alkemin och de processer som beskrivs. Det ologiska

sättet alkemisten redovisar i sitt arbete har en central roll som metamorfos.

- PE Den europeiska figurintillverkningen hämtade sin inspiration från Kina och Orienten. Innebär ditt förhållningssätt ett närmande till ursprunget, en slags nystart ifrån att ha tänkt saken så att säga från början?
- HL Situationen idag är på sätt och vis omvänd. Mycket av den europeiska tillverkningen är kopierad och producerad i Kina. Figurerna och skulpturerna som jag bearbetat är kopior av »äkta« förlagor, på så vis finns det en återkoppling till ursprunget.
- PE Du har nyligen gått ut Konstfacks keramik och glas. Vad betyder materialets kvaliteter och handens möte med materialet för dig?
- HL Min utgångspunkt i arbetet är själva arbetsprocessen, hur ett material bearbetas. Peter Cornell redovisar i sin bok *Den hemliga källan* hur alkemin varit en viktig utgångspunkt för vissa surrealisterna. Jag ser tydliga paralleller i min process och vill därför lägga vikten just där. Är intresserad av materialens och processens alkemi.

Håkan Lindgren, f. 1983, bor och arbetar i Stockholm.
Konstfack, Keramik och Glas MA 2004–2009
Royal College of Art, London 2010
www.hlindgren.se

Vi började vårt besök med Vergilius och slutar också med honom. Det som är långt borta kommer oss nära.

Sed nos immensum spatiis
confecimus aequor, et iam tempus
equom fumantia solvere colla.

Men vi har nu lagt bakom oss
oändligt vidsträckta rum under vår
färd och det är dags att lyfta bort
betslen från våra ångande hästar.

Vergilius: *Georgicon liber II* 541, 542

